

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 1333/10

בפני :
כבוד השופטת מ' נאור
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט ח' מלצר

העותרים :
1. זיגי שרמן
2. אבי זהבי

נגד

המשיבים :
1. ממשלת ישראל
2. מינהל מקרקעי ישראל
3. מועצת מקרקעי ישראל
4. רשם האגודות השיתופיות
5. התנועה הקיבוצית המאוחדת
6. קיבוץ האון
7. משקי עמק הירדן
8. מועצה אזורית עמק הירדן
9. דור אלון בע"מ
10. נפטא חברה ישראלית לנפט בע"מ

עתירה לצו על תנאי ולמתן צו ביניים

תאריך הישיבה : ט' בתמוז התשע"א (11.07.11)

בשם העותרים : עו"ד שחר המאירי
בשם המשיבים 1-4 : עו"ד נחי בן אור
בשם המשיבה 5 : עו"ד מיכה דרורי
בשם המשיבים 6-7 : עו"ד אבנר צור, עו"ד לי נבו
בשם המשיבה 8 : עו"ד יעקב קורין
בשם המשיבה 9 : עו"ד שירלי פורר, עו"ד דורית גרפונקל
בשם המשיבה 10 : עו"ד דב פישלר

פסק-דין

השופט ח' מלצר:

1. על רקע מצבו הכלכלי הקשה, הגיע קיבוץ האון (להלן: הקיבוץ) להסדר פירעון חובות עם נושיו, במסגרתו נקבע, בין היתר, כי הקיבוץ יהפוך לישוב קהילתי, ויממש את נכסיו השונים על מנת לפרוע את חובותיו (להלן: הסדר הפירעון). העותרים, חברי קיבוץ מזה שנים רבות, טוענים כי הסדר הפירעון איננו ראוי, וכי נפלו בו פגמים המצדיקים את ביטולו, ולכן הם עתרו לבית משפט זה על מנת להביא לביטולו.

במקרה זה אין צורך להיכנס לעומקם של דברים, שהרי העתירה ראויה לדחייה על הסף, וזאת מאחר שהיא לוקה בשיהוי, ובנוסף, היא מכוונת כנגד "מעשה עשוי". את נימוקינו למסקנה זו נפרט בהמשך הדברים, ואולם בתחילה יובאו, בתמצית, העובדות הצריכות להכרעה.

2. הקיבוץ, המונה כיום 56 חברים, סובל מקשיים כלכליים מזה זמן רב, והוא פועל החל משנת 2001 באמצעות וועד ממונה, שמינה רשם האגודות השיתופיות, בהתאם לסעיף 28א לתקנות האגודות השיתופיות (רשויות האגודה), התשל"ה-1975 (להלן: הוועד). בשנים 2002-2007 החל הוועד, בשיתוף עם גורמים נוספים, בניסיון לחלץ את הקיבוץ מן המשבר אליו הוא נקלע, ולשם כך גיבש את הסדר הפירעון, אשר במהותו ביקש להגשים מספר יעדים מרכזיים: הפיכתו של הקיבוץ לישוב קהילתי; הבטחת רווחתם של חברי הקיבוץ הקיימים על דרך של רישום דירותיהם על שמם והסדרת פנסיה עבורם, ולבסוף – פירעון חובות הקיבוץ על ידי מימוש נכסיו.

3. מעבר לעיקרים אלו, לא נסקור פה את פרטיו השונים של הסדר הפירעון, ולא נביא את כל השתלשלות תהליך אישורו, שכן נתונים אלה אינם רלבנטיים לענייננו. עם זאת, נציין כי ההסדר האמור התבסס על בדיקות חשבונאיות של מצבו הכלכלי של הקיבוץ (בדיקות שנעשו מספר פעמים בשנים הרלבנטיות, ועל ידי גורמים שונים), וכי בגיבושו לקחו חלק גופים רבים, ובהם: הסוכנות היהודית, בנק לאומי בע"מ, בנק הפועלים בע"מ, המועצה האזורית עמק הירדן, וועדת השרים לפיתוח הנגב והגליל, מועצת מקרקעי ישראל ואפילו ממשלת ישראל (ראו בעניין זה: החלטת ממשלה מס' 1880 מתאריך 1.7.2007; החלטת מועצת מקרקעי ישראל מס' 1191 מתאריך 28.12.2009). עוד נדגיש כי הסדר הפירעון אושר, בשלבים שונים של גיבושו, על ידי רוב גדול של אסיפת החברים של הקיבוץ (מעל ל-75% מחברי הקיבוץ) – בשלוש נקודות זמן שונות (בתאריכים: 28.10.2002, 23.1.2007 ו-22.6.2009).

4. העותרים, שהינם חברים וותיקים של הקיבוץ, התנגדו להסדר הפירעון מתחילתו, ואף פנו מספר פעמים (החל משנת 2007) לערכאות משפטיות שונות, על מנת להביא לביטולו (אף בנושא זה לא ניכנס לעובי הקורה, שכן אין לו נגיעה ישירה להשגות שבעתירה). לטענתם של העותרים, ההסדר שגובש הינו בלתי ראוי, באשר הוא מנסה להביא לפירעון חובותיו של הקיבוץ על ידי שינוי אופיו ומכירת נכסיו – פעולות אשר מביאות למעשה לסופו של הקיבוץ במתכונתו הנוכחית. לשיטתם, ראוי היה לקדם הסדר אחר, שהיה מביא לחיסול חובותיו של הקיבוץ, תוך שמירה על אופיו. בהתאם לכך, טוענים העותרים כי ההסדר נעשה בחוסר סמכות, וכי הוא בלתי סביר ומפלה כלפי הקיבוץ (בהשוואה לקיבוצים אחרים, הנהנים לכאורה מהסדרי פירעון חובות שונים).

5. המשיבים, מצידם, טוענים כי העתירה לוקה בשיהוי, היא כוללנית, ובנוסף לכך היא מנסה להביא לשינויו של "מעשה עשוי". לגופו של עניין טוענים המשיבים כי אין לקבל את העתירה, בשים לב לעובדה שהעותרים לא הצליחו להצביע על עילה ראויה להתערבות בהסדר הפירעון, או להראות כי נפל בו פגם המצדיק את ביטולו.

6. לאחר שמיעת טענות הצדדים ועיון בחומר שהוגש על ידם, הגענו למסקנה כי דין העתירה – להידחות. ההנמקות לכך יפורטו בקצרה להלן.

7. בפתח הדברים נדגיש כי יש מקום לקבל את טענת המשיבים, לפיה העותרים מכוונים את עתירתם כנגד "מעשה עשוי". בהקשר זה ראוי לציין כי עד להגשת העתירה נעשו כבר מספר פעולות מהותיות למימוש הסדר הפירעון, ובגדרן: נחתם הסכם למכירת כפר הנופש, שהיה בבעלות הקיבוץ; הוסדרו זכויות חברי הקיבוץ לדיוור ולפנסיה; גובש מתווה מוסכם עם מינהל מקרקעי ישראל לשימוש במקרקעין שהוחזרו למדינה; נמכרו אחזקותיו של הקיבוץ בחברת תנובה ובנכסים אחרים, ובוצעו פעולות תכנון לקראת הקמתו של יישוב קהילתי באזור (ראו גם: סעיף 21 לעתירה).

הנה כי כן, עינינו הרואות כי כבר במועד הגשת העתירה הסדר הפירעון היה בשלב מתקדם ביישומו, ובנסיבות אלו, קשה להלום את בקשתם של העותרים להביא לשינויו, או לביטולו של ההסדר, שכן לתוצאה זו מתלוות בהכרח השלכות קיצוניות על כל הנוגעים בדבר, ובתוכם, מטבע הדברים, גם צדדים שלישיים רבים, שהסתמכו ומסתמכים על ההסדר – השוו: רע"א 8129/02 ארגיל שירותי הובלה נ' טרבולטי (לא פורסם, 1.7.2003).

8. אל היות הסדר הפירעון "מעשה עשוי" מצטרפת כאן השתהות העותרים בתקופה שקדמה להגשת העתירה. במה דברים אמורים? העתירה שלפנינו הוגשה רק בתאריך 18.2.2010, וזאת כשמונה חודשים לאחר שהסדר הפירעון אושר בצורה סופית על ידי אסיפת החברים בקיבוץ – בתאריך 22.6.2009. משמעות הדבר היא שהעותרים נמנעו מלפעול משפטית בנושא הסדר הפירעון תקופה ארוכה יחסית (וזאת, גם אם ניקח בחשבון "ערעור" שהגישו העותרים לוועד בתאריך 24.6.2009 – ערעור שלא הכיל טיעונים מסודרים כנגד הסדר הפירעון, מעבר לעצם ההתנגדות העקרונית לו, שגם היא הועלתה רק בשפה רפה). בנסיבות אלו, אין מנוס מן המסקנה כי העותרים אכן השתהו משמעותית בהגשת העתירה, ובמיוחד בשים לב לעובדה שעיכוב זה בנקיטת הליכים משפטיים בתקופה שבין 22.6.2009 לבין 18.2.2010 השפיע בצורה משמעותית על האינטרסים של המעורבים האחרים במכלול, בכך שהוא תרם לכך שהסדר הפירעון יתקדם, כאמור, משלב העריכה לשלב היישום, ויתקדם אפילו לקראת השלמה. בהקשר זה לא למותר להדגיש כי הקיבוץ חתם בתאריך 11.8.2009 על הסכם עם המשיבה 9 למכירת חלקו של הקיבוץ בתחנת הדלק המצויה על שטחיו, ובתאריך 28.12.2009 התקבלה החלטת מועצת מקרקעי ישראל מס' 1191, בגדרה אושרו עקרונות הסדר הפירעון על ידי מינהל מקרקעי ישראל, מטה הסדר הקיבוצים והקיבוץ (שתי הפעולות הנ"ל – התרחשו כאמור בתוך תקופת השיהוי האמורה).

נסיבות אלו, ובצידן העובדה כי פער הזמנים שעד הגשת העתירה איננו מוסבר בעתירה גופה – מחזקות את המסקנה שהובאה בפיסקה 7 לעיל, כי יש לדחות את העתירה על הסף (ראו: בג"ץ 453/84 איתורית שירותי תקשורת בע"מ נ' שר התקשורת, פ"ד לח(4) 617 (1985); עע"מ 8723/03 עיריית הרצליה נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה, חוף השרון, פ"ד נח(6) 728 (2004)).

9. מעבר לנדרש נוסף, לשם הנחת דעתם של העותרים, כי גם לגופו של עניין לא מצאנו מקום להתערב בהסדר הפירעון, וזאת מאחר ומרבית הטענות שבעתירה מועלות בעלמא ובלא ביסוס. כך, למשל, העותרים מכוונים באופן כללי את עתירתם כנגד "החלטות המשיבים", מבלי לפרט אילו משיבים ואילו החלטות בדיוק הם תוקפים (ראו: סעיף 24 לעתירה). כך, למשל, העתירה איננה מבהירה גם באיזה מובן בדיוק "מפלה", לשיטתם, הסדר הפירעון את הקיבוץ ביחס לקיבוצים אחרים (שנתונייהם שונים), או מדוע ההסדר האמור הינו "בלתי סביר", מעבר לכך שהוא איננו על דעתם של העותרים.

הנה כי כן, בעוד שמובן לנו רצונם של העותרים, שהינם חברי קיבוץ מזה שנים רבות, כי הקיבוץ ימשיך לפעול במתכונתו השיתופית – הרי שרצון זה, לברו, אין בו די על מנת להביא לתוצאה אליה מייחלים העותרים, ובמיוחד נוכח החובות הכבדים שמהם סובל הקיבוץ, שלגבי דרך פרעונם – לא הציגו העותרים, למעשה, דרך פתרון חלופית.

10. באשר להסדר הפירעון עצמו, הרי שהמדובר בהסדר, אשר אושר, כאמור, על ידי חברי הקיבוץ ברוב גדול וכן נבחן בעין ביקורתית על ידי גורמים רבים, שהיו מעורבים בגיבושו. ההסדר, במהותו, מביא את האינטרסים הנוגדים של כל המעורבים לכלל איזון מידתי, תוך שהוא מספק ביטחון כלכלי לחברי הקיבוץ (ובניהם העותרים) על ידי רישום דירותיהם על שמם והסדרת פנסיה עבורם.

על פני הדברים נראה, איפוא, שהסדר הפירעון מביא מצב כלכלי קשה בו היה נתון הקיבוץ – לכלל פיתרון ראוי בנסיבות. כאן ראוי להזכיר עוד כי הצעותיהם הנגדיות של העותרים לטיפול בחובות הקיבוץ נבחנו על ידי וועדות מקצועיות שונות שנדרשו למצבו של הקיבוץ, ואלה מצאו אותן כבעייתיות מבחינה כלכלית. בנוסף לכך, גם חברי הקיבוץ עצמם דחו את הצעתם של העותרים מספר פעמים. על כן אין מדובר פה במצב בו לא ניתנה לעותרים הזכות להשמיע את דעתם בנושא, או להציע פיתרון אחר לבעיה.

ממכלול זה עולה, לפיכך, כי העותרים לא הצליחו, אף לגופם של דברים, להצביע על עילה כלשהי להתערבות בהסדר הפירעון או בהליכי גיבושו.

11. נוכח כל האמור לעיל – העתירה נדחית בזאת. לאחר קריאת העתירה ותגובות המשיבים הצענו לעותרים, בפתח הדיון, לחזור בהם מן העתירה, ואולם הם עמדו על טענותיהם. לאחר שטענות אלו נדחו עתה – ישאו העותרים בשכר טרחה של כל קבוצה מבין המשיבים, בסך של 4000 ש"ח לקבוצה.

התקבלה היום, י"ט תמוז התשע"א (21.7.2011).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט